

Gender en Gezondheid

Het vierjarig Kennisprogramma Gender en Gezondheid is erop gericht de kennisachterstand over man/vrouw-verschillen in gezondheid en zorg te verkleinen, om zo een passende kwalitatieve zorg voor iedereen te realiseren en de gezondheidsverschillen tussen mannen en vrouwen te verminderen.

Het kennisprogramma is in 2016 van start gegaan en heeft een budget van € 12 miljoen. Drie pijlers zijn richtinggevend voor het programma:

- Bundeling en effectieve verspreiding van reeds bestaande kennis op het gebied van sekse, gender en gezondheid;
- Ontwikkeling van nieuwe kennis over met name vrouwspecifieke gezondheidsaspecten en onderliggende oorzaken van man/vrouw-verschillen in preventie, zorg en gezondheid;
- Toepassing van bestaande en nieuwe kennis in zorgpraktijk, onderwijs en richtlijnen.

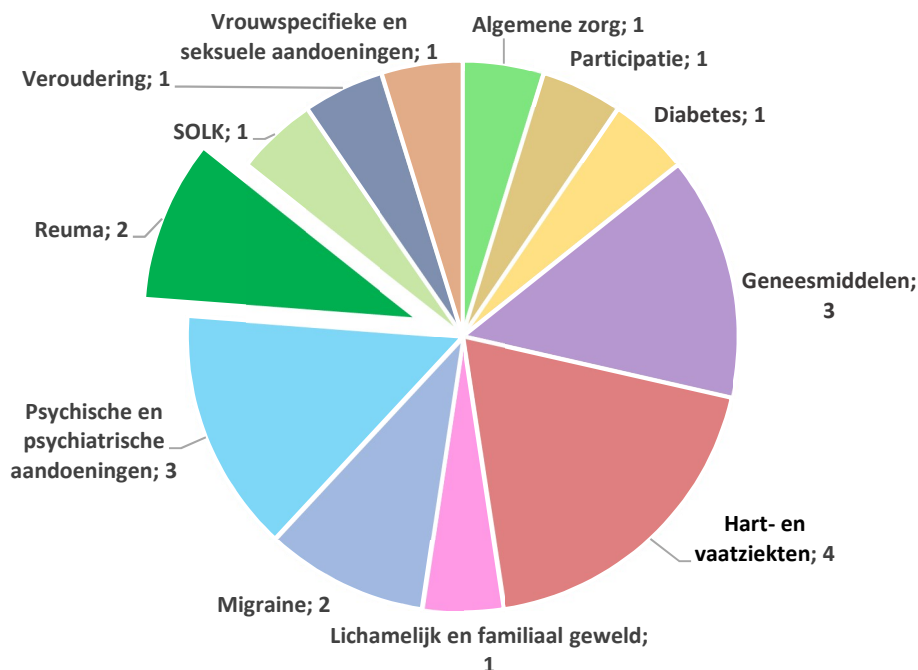
Daarnaast maakt het programma zich er sterk voor dat aandacht voor sekse en gender in ál het gezondheidsonderzoek meegenomen wordt.

Reuma in het programma

Het aantal onderwerpen dat zich leent voor onderzoek naar m/v-verschillen is groot. Samen met experts en professionals zijn twaalf thema's vastgesteld en de grootste kennislacunes daarbinnen benoemd. Eén daarvan is Reuma. Daarnaast wordt ook binnen het thema 'Geneesmiddelen' aandacht besteed aan reuma-medicatie.

Verdeling van gehonoreerde projecten over de thema's

Binnen het programma is spreiding over de twaalf thema's een belangrijk uitgangspunt. Na twee open rondes voor respectievelijk Kennissynthesen & reviews en Onderzoeksprojecten zijn 25 projecten gehonoreerd. De huidige verdeling van projecten over de twaalf thema's is als volgt:

Verdeling van gehonoreerde projecten in open rondes over de thema's.

Gehonoreerd onderzoeksproject

IFEROA: Identificatie van de vrouwspecifieke etiologie en risicogroepen voor osteoartritis.

Prof. dr. Sita Bierma-Zeinstra en dr. ir. Erwin Waarsing
ErasmusMC

Artrose, in de volksmond gewrichtsslijtage, is de meest voorkomende reumatische aandoening en de snelst groeiende oorzaak voor lichamelijke beperkingen. Na de menopauze komt artrose bij vrouwen 2x zoveel voor als bij mannen en resulteert bovendien in een grotere lichamelijke beperking. Dit suggereert dat er vrouwspecifieke biologische processen bestaan die leiden tot artrose. Het doel van deze studie is om deze processen in kaart te brengen.

Er zullen unieke studies gebruikt worden met uitgebreide gewrichts- en moleculaire data die informatie geven over metabole processen. Deze grote hoeveelheid data zal voor mannen en vrouwen afzonderlijk geanalyseerd worden met de meest recente technieken om zo de vrouwspecifieke processen te ontdekken. Met behulp van deze resultaten wil deze studie voorspellers vinden om vrouwen met een hoog risico op artrose te identificeren. Daarnaast is het een doel handvaten te vinden om de vrouwspecifieke processen te beïnvloeden, om zo de ziektelast van artrose bij vrouwen te verminderen.

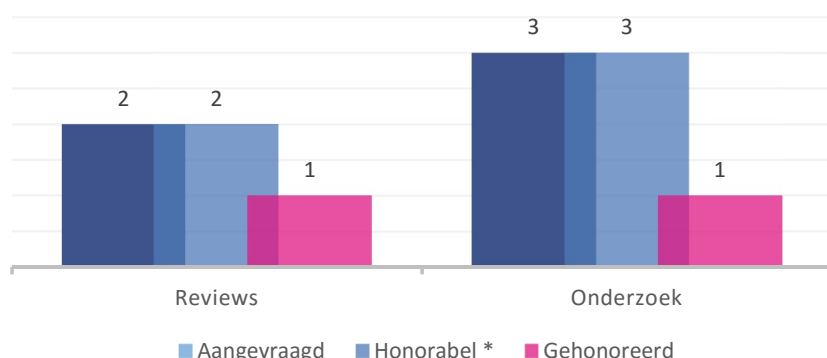
Meer informatie

Het Kennisprogramma Gender en Gezondheid is een vierjarig programma, gestart in 2016. Op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen en nieuwe subsidiemogelijkheden? Kijk op:

- www.zonmw.nl/gender
- www.zonmw.nl/subsidiekalender

In totaal zijn tot nu toe 5 projectaanvragen ingediend op Reuma. Twee hiervan konden door ZonMw gefinancierd worden.

Aanvragen vs. honoreringen Reuma

Aangevraagd, honorabel en gehonoreerde projecten op het thema Reuma per open ronde.

* Honorabel voldoet aan de minimale eisen om voor toekenning in aanmerking te komen.

Wat staat er nog op de planning?

In het najaar van 2017 zal een open ronde uitgezet worden rondom aanvullend onderzoek. Verder zal de focus van het programma in 2018 en 2019 verschuiven naar kennisontsluiting, implementatie en meer aandacht voor sekse en gender in onderzoek in de toekenning van subsidies. Dit omvat onder andere de volgende trajecten:

- **Kennisontsluiting:** In samenwerking met WOMEN Inc. en consortiumpartners FMS, NHG en Patiëntenfederatie zal een traject gestart worden om de optimale route voor kennisontsluiting van sekse- en genderspecifieke kennis te bepalen. Hier zullen ook de wetenschappelijke verenigingen van Reuma, Interne Geneeskunde en Cardiologie nauw bij betrokken worden.
- **Implementatie:** In 2018 en 2019 zal een open ronde uitgezet worden voor projecten gericht op toepassing van bestaande sekse- en gendersensitieve kennis in de zorgpraktijk, onderwijs en/of richtlijnen.
- **Sekse en gender in onderzoek:** Samen met andere onderzoeksfondsen en bouwend op ervaringen opgedaan bij het CIHR Institute of Gender and Health, wordt ingezet op meer aandacht voor sekse en gender in gezondheidsonderzoek in de beoordeling en toekenning van subsidieaanvragen.

Samenwerking met nationale en internationale partners

Om de doelen van het programma te bereiken wordt nauw samengewerkt met gezondheidsfondsen, kennisinstellingen en maatschappelijke partners. Belangrijke Nederlandse partners zijn fondsen als het Reumafonds en de Hartstichting, en organisaties als de Federatie Medisch Specialisten, Patiëntenfederatie en WOMEN Inc.. Internationaal wordt veel samengewerkt met het Institute of Gender and Health, onderdeel van de Canadian Institutes of Health Research.

Al 25 projecten gestart!

Op alle twaalf thema's hebben inmiddels één of meerdere projecten subsidie ontvangen. Benieuwd welke projecten het zijn? Kijk op de volgende pagina!

Gehonoreerd review-project

Behandel me als een dame: een mixed studies review naar behandellast voor het ontwikkelen van gendersensitieve zorg bij reuma.

Dr. Hennie Boeije en dr. Monique Heijmans

NIVEL, i.s.m. o.a. UMC Utrecht en Universiteit Maastricht

Reuma komt niet alleen drie keer zoveel voor bij vrouwen als bij mannen, vrouwen hebben ook meer klachten dan mannen, ondervinden meer problemen van reuma en de behandeling in het dagelijks leven, en gaan eerder dood. Over de oorzaken van deze verschillen in de ernst en gevolgen van reuma tussen mannen en vrouwen is nog weinig bekend.

Dit project wil daar meer zicht op krijgen. Via een literatuuronderzoek en gesprekken met patiënten wordt systematisch in kaart gebracht:

- 1) de verschillen tussen mannen en vrouwen in ervaren ziekte- en behandellast;
- 2) welke biologische, sociale en culturele factoren hierop van invloed zijn; en
- 3) de gevolgen van deze verschillen voor gezondheid, welzijn en zorg.

Samen met patiënten en andere stakeholders kijken we daarna welke factoren prioriteit behoeven in de zorg en het onderzoek voor mensen met reuma zodat de zorg voortaan beter kan aansluiten bij de specifieke problemen, wensen en mogelijkheden van vrouwen én mannen met reuma.

Overige interessante gehonoreerde projecten

- Blootstelling aan immuunonderdrukkende medicatie bij mannen met een kinderwens: De mogelijke invloed van paternaal medicijngebruik van immuunonderdrukkende medicatie op vruchtbaarheid, zwangerschapsuitkomst en gezondheid van het kind. – Prof. dr. Eugène van Puijenbroek Arts en drs. Bernke te Winkel, Lareb.

ZonMw

Kennisyntheses en reviews

From gender-sensitive psychosocial factors to diversity in incidence and outcomes of ischemic heart disease: a systematic review and meta-analysis. – *Dr. Paula Mommersteeg*

Examining sex differences in CBT effectiveness for anxiety disorders, and explaining and tackling their high prevalence in women: A meta-analysis, and a systematic review focused on gender, 'vulnerability in affiliation', and implementation options. – *Prof. dr. Marrie Bekker*

PRIDE: Preclinical diastolic Dysfunction and its progression to heart failure with preserved ejection fraction in women and mEn. *Dr. ir. Hester den Ruijter*

Migraine in women; is it all about hormones? - *Dr. Antoinette Maassen van den Brink*

Treat me like a woman: A mixed studies review into treatment burden to develop gender-sensitive rheumatic care. – *Dr. Hennie Boeije*

Gender differences in adverse drug reactions: knowledge synthesis and exploration. – *Dr. Sieta de Vries*

Knowledge synthesis for coronary microvascular disease: a gender-specific framework. – *Dr. Maryam Kavousi*

SUSTER: SUSTainable lifestyle INTERventions in (peri)menopausal women at high risk for, or newly diagnosed with CVD. What is the evidence? – *Dr. Joke Korevaar **

Sex-specific net clinical effect of the 'Big Five' cardiovascular drugs: systematic review and quantitative meta-analysis – *Dr. Jeanine Roeters van Lennep **

** Extra gefinancierd door de Hartstichting.*

Onderzoeksprojecten

Is women's greater excess risk of the vascular complications of diabetes biologically inevitable or due to disparities in the provision or uptake of health care? – *Dr. Sanne Peters*

SAFE: A self-support E-health intervention to support women exposed to intimate partner violence – *Prof. dr. Pim Assendelft*

IFEROA: Identification of the Female specific Etiology and Risk groups for OsteoArthritis. – *Prof. dr. Sita Bierma-Zeinstra*

Pelvic floor symptoms in women and men; towards an integrated sex- and genderspecific approach to diagnosis, treatment and referral. - *Dr. Marco Blanker*

Differences between men and women in healthy ageing: opportunities for feasible prevention to promote healthy ageing in women. – *Dr. Hanneke Wijnhoven*

Sex as a risk factor for clinically relevant adverse drug reactions. – *Dr. Paul van der Linden*

The Migraine-WHAT! Study (Women, Hormones, Attacks and Treatment). – *Dr. Antoinette Maassen van den Brink*

Strengthening the evidence base for targeted cardiovascular disease prevention for women in the Netherlands, using an intersectionality perspective. – *Dr. Irene Valkengoed*

Exposure to immunosuppressive drugs in men wishing to conceive: The possible influence of paternal drug exposure of immunosuppressive drugs on fertility, pregnancy outcome and infant's health. – *Prof. dr. Eugène van Puijenbroek Arts*

Elucidating Female Autism Study (EmFASIS): Improving diagnosis and early intervention. – *Dr. Inge van Balkom*

Can sex- and gender-specific gene expression and epigenetics explain sex-differences in disease prevalence and etiology? – *Dr. Michel Nivard*

Negotiating health: The interplay between health, labour participation and informal care responsibilities from an intersectional perspective. – *Prof. dr. Tienieke Abma*

Sex and gender inequalities in medical trajectories of patients with common somatic symptoms. – *Prof. dr. Judith van Rosmalen*

SIZE MATTERS – *Prof. dr. Jolien Roos-Hesselink*

Onderwijs

Gendersensitieve zorg in de geneeskundige vervolgoopleidingen. – *Prof. dr. Toine Lagro-Janssen*

Sekse-/gender implementatie in postacademische, specialistische opleidingen tot GezondheidsZorg (GZ-) psycholoog, Klinisch psycholoog (KP), en Psychotherapeut (PT) bij drie Nederlandse, regionale opleidingsinstituten. – *Prof. dr. Marrie Bekker*

Meer info over deze projecten: <https://www.zonmw.nl/nl/over-zonmw/diversiteit/gender-en-gezondheid/programmas/programma-detail/gender-en-gezondheid/projecten/>